

ISSN 2223-3822

Kramar, I. & Marynenko, N. (2019) Perspektivno-problemnyi analiz sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Zakhidnoho rehionu Ukrainy [Perspective-problem analysis of socio-economic development of the western region of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 20, no. 1, pp. 52-62. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

ПЕРСПЕКТИВНО-ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Ірина Крамар*, Наталія Мариненко**

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна
e-mail: ira_kramar@yahoo.com

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів

**Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна
e-mail: n_marynenko@ukr.net

д.е.н., професор, професор кафедри економіки та фінансів

Article history:

Received: February, 2019

1st Revision: March, 2019

Accepted: April, 2019

JEL classification:

E01

E2

E61

F21

F23

UDC:

330.3, 332.1

Анотація. У статті подано комплексний аналіз соціально-економічного розвитку восьми областей Західного регіону України: Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької. Аналіз зроблено на основі таких основних показників соціально-економічного розвитку регіону: середньорічна чисельність наявного населення, чисельність зайнятого населення, грошові доходи населення, споживчі ціни, промислове виробництво, сільське господарство, капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, зовнішня торгівля товарами. Досліджено тенденцію зміни середньомісячної заробітної плати в областях у 2013-2017 роках. Визначено спільні риси областей Західного регіону України шляхом перспективно-проблемного аналізу показників соціально-економічного розвитку. Однією із ключових проблем регіону встановлено міграційний рух населення; подано аналіз його статистичних даних. На основі проведеного аналізу визначено основні пріоритети розвитку Західного регіону України.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, зайнятість населення, інтернаціоналізація.

Крамар І., Мариненко Н. Перспективно-проблемний аналіз соціально-економічного розвитку Західного регіону України [Електронний ресурс] / Ірина Крамар, Наталія Мариненко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2019. — Вип. 1 (20). — С. 52-62. — Режим доступу до журн.:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Аналіз використання схеми «in-out» [1], вказує на те, що процес інтернаціоналізації підприємств безпосередньо залежить від передумов, котрі виникають на чотирьох рівнях: світовому, макро-, мезо- та мікрорівнях. Таким чином, з метою визначення можливостей інтернаціоналізації підприємства, необхідний ґрунтовний аналіз цих передумов. Відповідно до блокової логічно-структурної схеми, запропонованої нами у попередніх дослідженнях [1], бачимо, що одним із ключових екзогенних впливів є економічний блок. Тому у процесі інтернаціоналізації підприємства важливим є питання дослідження економічної складової на макрорівні. Таку можливість дає аналіз соціально-економічної ситуації в тому регіоні, де ці підприємства функціонують. Недостатня увага вчених до питань перспективно-проблемного аналізу соціально-економічного розвитку регіону зумовила актуальність обраної теми дослідження.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемам регіонального розвитку присвячені праці ряду зарубіжних і вітчизняних вчених. Ґрунтовний аналіз теорій регіонального розвитку, його парадигм і перспектив росту подано Кейсі Дж. Докінз в огляді літератури з цих питань, що опублікована з початку ХХ ст. до 2003 року [2]. Бредфорд Н. та Вольфе Д. [3] досліджували політику регіонального розвитку на основі економічних питань та децентралізації різних рівнів управління. Найбільш вагомий внесок у вивчення сучасних проблем регіональної політики, дослідженні існуючих територіальних диспропорцій здійснили такі українські вчені, як: З. Варналій, Г. Возняк [4], В. Геєць, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, Л. Чернюк, П. Борщевський [5], Б. Лавровський, Д. Лук'яненко, А. Мокій, І. Сторонянська [6] та ін. У працях цих науковців розглянуті принципи формування та реалізації регіональної політики держави, досліджуються територіальні соціально-економічні диспропорції, шляхи їх усунення та зменшення негативних наслідків на регіональний розвиток.

3. Постановка завдання.

Основним завданням статті є проведення перспективно-проблемного аналізу соціально-економічного розвитку восьми областей Західного регіону України та дослідження їхніх спільних рис з метою визначення напрямків розвитку регіону. Необхідність вирішення даного завдання є важливою, адже лише розуміючи наявний стан, можна визначати пріоритети подальшого розвитку, зокрема, в контексті можливостей для інтернаціоналізації підприємств, що функціонують у даному регіоні.

4. Виклад основного матеріалу.

Основні соціально-економічні показники розвитку Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької областей Західного регіону України за даними [7] подано у таблиці 1.

Таблиця 1. Соціально-економічні показники розвитку областей Західного регіону України^{1,2}

	Чисельність наявного населення (станом на 01.10.18 р., осіб) ³	Зайняте населення (станом на 01.10.18 р., осіб) ³	Грошові доходи населення, за 2017 р., млн. грн	Приріст / зниження					
				Споживчі ціни (грудень 2018 р. / грудень 2017 р.) ³	Промислове виробництво (грудень 2018 р. / грудень 2017 р.)	Сільське господарство (грудень 2018 р. / грудень 2017 р.)	Капітальні інвестиції (жовтень 2018 р. / жовтень 2017 р.)	Прямі іноземні інвестиції (жовтень 2018 р. / січень 2018 р.)	Зовнішня торгівля товарами (експорт), (жовтень 2018 р. / листопад 2017 р.)
Україна	42 220 824	16 408 500	2 579 147	9,8	+1,6	+8,2	+19,9	+1,2	10,3
Волинська	1 036 685	371 800	52560	9,9	3,4	3	12,4	2,1	11,7
Закарпатська	1 257 089	503 700	55810	12,2	4,8	3,8	24,7	4,2	18,2
Івано- Франківська	1 374 640	565 400	71229	9,1	11,0	1	-3,9	-0,6	47,7
Львівська	2 524 214	1 062 200	148728	10,1	2,9	6	7,2	4,1	20,4
Рівненська	1 158 776	475 600	60116	9,3	-6,5	7	28,1	-0,5	9,2
Тернопільська	1 047 624	411 800	51116	9,7	4,1	3,1	8,4	-2,1	24,9
Хмельницька	1 267 896	525 600	71908	9,2	-3,5	9,8	-9,5	16,3	38,3
Чернівецька	904 911	384 900	42751	8,7	7,1	6,3	11,1	3,2	50,3

Джерело: сформовано авторами на основі [7, 8].

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

² Попередні дані

³ Дані Державної служби статистики України

Проаналізувавши дані таблиці 1, бачимо, що найбільша кількість населення серед досліджуваних областей проживає у Львівській області, там же найвища абсолютна зайнятість населення, однак відносний показник зайнятого населення до загальної кількості проживаючих найвищий в Чернівецькій області – 42,6 %, що вище, ніж по Україні (38,9 %). Найнижчий відсоток – у Волинській області – 35,6 %, у решті областей цей показник змінюється від 39,3 до 42,1 %. В той же час у Волинській області найвищі доходи на одного працюючого (143 606,5 грн/рік), а найменші – у Закарпатській і Чернівецькій областях (118 921,7 і 112 710,0 грн/рік відповідно). У Львівській області цей показник складає 141 537,8 грн/рік, тоді як по Україні – 159 636,24 грн/рік. Дещо інші позиції займають області за рівнем доходів на одного проживаючого на території: найвищий показник у Львівській області (58 948,8 грн/рік), найнижчий – у Закарпатській області (44 399 грн/рік), по Україні – 61 119,42 грн/рік. Таким чином, за рівнем доходів населення Західного регіону України є відносно бідним, про що свідчить і динаміка зміни середньомісячної заробітної плати по областях Західного регіону і України у 2013-2017 роках (таблиця 2).

Як загалом в Україні, так і в кожній з досліджуваних областей, спостерігали тенденцію до підвищення рівня середньомісячної заробітної плати за період 2013-2017 рр. За ці роки в середньому по Україні заробітна плата зросла у 2,17 рази, у Волинській області – у 2,49 рази, а у Рівненській області – у 2,11 рази. Ця ж тенденція збереглась і в 2016-2017 рр.: у Волинській області заробітна плата зросла на 57,02 %, а у Рівненській всього на 37,78 %. Досить високий цей показник у Тернопільській області – 50,31 %, тоді як у Львівській – один із найнижчих – 40,18 %. Проте, незважаючи на

високу динаміку росту заробітної плати при рості споживчих цін у 2018 році порівняно з 2017 роком на 9,8 % по Україні, покращення рівня життя населення не спостерігали через зростаючі видатки, зокрема, на оплату комунальних послуг і низьку заробітну плату в абсолютному вимірі, що була взята за основу.

Таблиця 2. Динаміка зміни середньомісячної заробітної плати по регіонах у 2013-2017 роках (у розрахунку на одного штатного працівника, грн)

	Роки				
	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹
Україна	3265	3480	4195	5183	7104
Волинська	2580	2721	3291	4047	5849
Закарпатська	2553	2744	3381	4298	6355
Івано-Франківська	2679	2875	3402	4202	6074
Львівська	2789	2961	3646	4559	6391
Рівненська	2844	3033	3573	4364	6013
Тернопільська	2359	2527	2994	3695	5554
Хмельницька	2641	2878	3371	4043	5938
Чернівецька	2484	2578	3050	3828	5621

Джерело: сформовано авторами на основі [8].

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Примітка. Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

Проаналізувавши основні соціально-економічні показники восьми областей Західного регіону України, наступним етапом дослідження є визначення перспектив їхнього розвитку та перешкод, що виникають на його шляху. Для цього важливим є аналіз рис, характерних для цих областей, їх переваги, проблеми та шляхи подолання.

Існує чимало класифікацій регіонів України за різними ознаками. У даній статті проведено аналіз областей Західного регіону за класифікацією [9], яка має на меті визначення типів регіонів, які можна використати для забезпечення цільового фінансування Державної регіональної допомоги, в тому числі коштів донорів, які вірогідно можуть бути виділені на підтримку розвитку регіонів. Ця класифікація обрана нами тому, що вважаємо, що саме державна регіональна допомога є одним із тих дієвих засобів, які реально сприяють розвитку регіону.

Відповідно до даної класифікації, її авторами запропоновано п'ять типів регіонів [9]: Київ; високоіндустріалізовані та високо урбанізовані регіони з рівнем розвитку вище середнього (з 2 підтипами); високо урбанізовані, орієнтовані на послуги регіони з середнім рівнем розвитку (з 2 підтипами); малі, дещо урбанізовані, агропромислові регіони з низьким рівнем розвитку (з 3 підтипами); регіони з низьким рівнем розвитку, вповільненням розвитку та з найсерйознішими проблемами розвитку.

Нами встановлено, що Львівська область належить до 3-го типу з орієнтацією на послуги. Решта досліджуваних нами областей Західного регіону, належать до 4-го типу (малі, дещо урбанізовані, агропромислові регіони з низьким рівнем розвитку), який включає 9-ти регіонів, що розташовані здебільшого у західній частині країни (в т.ч. 7 із досліджуваних нами). Вони мають багато спільних рис, але з врахуванням їх специфіки, можуть бути розділені на такі підтипи: підтип 4а – Хмельницька область; підтип 4b – Волинська, Закарпатська, Рівненська області; підтип 4с – Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька області. Відмінності між підтипами є переважно кількісними, без зміни загального характеру, за винятком деяких тенденцій та більшості демографічних показників.

Соціально-економічні показники розвитку покладено в основу аналізу спільних рис, характерних для областей Західного регіону України, з метою визначення переваг чи проблем, які вони створюють для їх розвитку (таблиця 3).

Таблиця 3. Спільні риси областей Західного регіону України відповідно до перспективно-проблемного підходу, сформованого на основі соціально-економічного аналізу

1	2	3	4
Риса	Перевага	Недолік	Перспектива / Проблема
Населення			
Низька чисельність населення (від 0,9 до 1,3 млн.).	✓	✓	<i>Перевага:</i> Вищі можливості зайнятості населення через нижчий попит при тому ж рівні пропозиції на ринку праці. <i>Проблема:</i> Обмежені можливості у пошуку якісної робочої сили.
Різна щільність населення (104–146 % середнього), але загалом з низьким рівнем урбанізації.	✓	✓	<i>Перевага:</i> Можливості розвитку сільських регіонів та зайнятості сільського населення. <i>Проблема:</i> Нижчі можливості співпраці з наукою та освітою.
Найвищий показник очікуваної тривалості життя при народженні (у країні: Чернівецька — 2 місце, Тернопільська — 3 місце, Івано-Франківська — 5 місце).	✓	✓	<i>Перевага:</i> Збільшення періоду працездатності. <i>Проблема:</i> Фінансове навантаження на Пенсійний Фонд.
Загалом хороший або дуже хороший стан здоров'я населення.	✓		<i>Перевага:</i> Забезпечує високу тривалість життя населення.
Загалом хороші екологічні умови за всіма показниками. Трохи гірша ситуація в Івано-Франківській області через більші викиди в атмосферу (148 % середнього у розрахунку на д. н. на 191 % середнього в розрахунку на кв. км).	✓		<i>Перевага:</i> Привабливість для інвестицій у регіон для вдосконалення виробництва на основі дотримання екологічних стандартів виробництва, які забезпечують сталий розвиток регіону.
Зайнятість населення			
Низький рівень зайнятості.		✓	<i>Проблема:</i> Низький рівень життя населення і, як наслідок, міграція в інші регіони країни та закордон.
Високий рівень міграції.		✓	<i>Проблема:</i> Втрата кваліфікованої робочої сили.
Грошові доходи населення			
Низький наявний дохід (72–89 % середнього по країні) та заробітна плата (75–87 %), у багатьох випадках — високі рівні бідності (125–170 % середнього показника абсолютної бідності). Водночас, бідність значно нижча у таких областях, як Закарпатська, та Івано-Франківська (59–83 % середнього по країні).		✓	<i>Проблема:</i> Міграція населення в інші регіони країни та закордон, відсутність платоспроможного попиту.
Сільське господарство / промисловість			
Висока частка сільського господарства у валовій доданій вартості (ВДВ) — в усіх випадках вище середньої, у більшості — значна (12–21 %); частка послуг близька до середньої (42–52 %), низька частка промисловості — у більшості випадків 15–25 %.		✓	<i>Проблема:</i> Використання в більшості випадків традиційних технологій, започаткованих ще на ранніх стадіях індустріалізації, що зумовлює високий рівень витратоємності; обмеженість у залученні фінансових ресурсів для розвитку високотехнологічного виробництва; заміщення на внутрішньому ринку вітчизняної продукції імпортованими аналогами.

Продовження таблиці 3.			
1	2	3	4
Низький показник ВРП на душу населення (48–67% середнього), хоча й з помірним або високим зростанням (32–47 %).		✓	<i>Проблема:</i> Низька зацікавленість іноземних інвесторів.
Капітальні вкладення			
Невеликий обсяг капітальних активів (у більшості випадків 45–71 %), але з низьким рівнем зношеності (у більшості випадків 41–51 %).		✓	<i>Проблема:</i> Низькі можливості впровадження інновацій та високотехнологічного виробництва.
Низька інноваційна спроможність (у більшості випадків 7–57 % середньої по країні), зокрема щодо НДДКР (8–25 %), доступу до Інтернету (28–64 %) та щільності студентів університетів (34–80 %).		✓	<i>Проблема:</i> Низько-технологічне виробництво, що призводить до зниження його ефективності.
Інвестиції			
Низький рівень інвестицій в основний капітал (44–79 % середнього) з помірним або високим зростанням в останні роки. Загалом регіон непривабливий для ПІІ (ПІІ на душу населення – від 7 % до 61 % середнього рівня).		✓	<i>Проблема:</i> Низький рівень розвитку виробництва у регіоні, труднощі створення нових робочих місць, не завантаження виробничих потужностей.
Невелика кількість малих підприємств (61–87 % середньої) і мала частка великих підприємств в обсязі продажів — у більшості випадків менше 40 %, за винятком Волинської та Рівненської області (близько 50 % - середній показник по країні).		✓	<i>Проблема:</i> Труднощі створення нових робочих місць, низький рівень заробітних плат, як наслідок – міграція, низька зацікавленість іноземних інвесторів.
Зовнішньо-економічна діяльність			
Вигідне геополітичне положення, безпосереднє сусідство з державами-членами Європейського Союзу	✓		<i>Перевага:</i> Реалізація низки довгострокових проектів та інших заходів міжнародного значення у сфері розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва [10]
Помірна або висока зовнішня доступність, переважно завдяки помірним відстаням до Києва та інших великих міжнародних центрів, а також відносно щільній мережі доріг державного значення (у більшості випадків довша відстань до Києва компенсується меншою відстанню до міжнародних центрів і навпаки).	✓		<i>Перевага:</i> Дозволяє співпрацювати із підприємствами інших регіонів, що в свою чергу, робить даний регіон привабливим для залучення іноземних інвестицій.
В усіх випадках доступність зменшується через відсутність власних аеропортів у 6 з 8 областей (крім Івано-Франківської та Львівської) і відносно великі відстані до найближчого аеропорту (125–280 км).		✓	<i>Проблема:</i> Додаткові затрати коштів, часу та зусиль для проведення переговорів з іноземними партнерами, низька зацікавленість іноземних інвесторів.
Помірна або висока внутрішня доступність. Виняток — Закарпатська область із значною часткою населення, що мешкає на відстані більш, ніж 100 км від обласного центру (майже 50 %), поряд із низькою щільністю мережі доріг. Найкраща внутрішня доступність серед регіонів даного типу і одна з найкращих у країні (Чернівецька — 3 місце, Тернопільська — 4 місце, Івано-Франківська — 6 місце).	✓		<i>Перевага:</i> Дозволяє співпрацювати із підприємствами інших регіонів, що в свою чергу, робить даний регіон привабливим для залучення іноземних інвестицій.

Джерело: розроблено авторами на основі [9].

Особливої уваги заслуговує той факт, що важливою рисою областей Західного регіону України є міграція населення, яка безпосередньо пов'язана із низкою інших рис та проблем. Зростання населення Києва відбувається, перш за все, за рахунок населення Західної України. У всіх областях, крім Львівської, реєструють чистий відтік населення [11]. Основною причиною міграції є те, що західна частина країни

традиційно була економічно слабозрозуміною і позбавленою дотацій. При цьому кожна з перерахованих вище областей становить лише близько 1% від всеукраїнського ВВП, головним чином через відсутність високотехнологічного промислового виробництва.

Значна частина працездатного населення Західної України виїжджає на заробітки в Європу, особливо ця тенденція посилилася після отримання Україною безвізового режиму з ЄС влітку 2017 року. Тільки в Польщі за офіційними даними зареєстровано близько мільйона «заробітчанин» з України. За даними [8] станом на кінець жовтня 2018 року міграційний приріст у країні становив 10497 осіб. Регіональний показник міграційних змін подано у таблиці 4.

Таблиця 4. Міграційний рух населення у січні-жовтні 2018 року¹, осіб [8]

	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст, скорочення (-)
Україна	525747	515250	10497
Волинська	14348	14818	-470
Закарпатська	6636	6840	-204
Івано-Франківська	17088	16860	228
Львівська	31704	30413	1291
Рівненська	18665	20519	-1854
Тернопільська	19694	19973	-279
Хмельницька	22738	23227	-489
Чернівецька	8411	8475	-64

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

З даних, наведених у таблиці 4, очевидно є проблема міграції для Західного регіону України. Так, у 6 областях спостерігаємо негативне сальдо міграції. При цьому, у Львівській області кількість прибулих осіб зросла за рахунок міграції населення туди з інших областей, включаючи інші із досліджуваних областей Західного регіону.

Для подолання вище вказаних проблем та реалізації пріоритетів, необхідно реалізувати ряд заходів, які сприятимуть прискореному розвитку економіки регіону. В кожній області розроблено довго- та короткострокові стратегії соціально-економічного розвитку регіону, тому нагальним питанням є їх виконання і належне коригування на підставі аналізу виконання.

Наприклад, Стратегією розвитку Львівської області на період до 2020 року передбачено «перетворити Львівщину в активного провідника євроінтеграційного курсу України, регіон гармонійного людського розвитку, інноваційноорієнтованої, інтегрованої в національний та світовий простір економіки, безпечного довкілля. Реалізація Стратегії полягатиме у формуванні комплексної системи заходів, які зможуть забезпечити досягнення стратегічного бачення та створення регіону, в якому гармонійно поєднуюватимуться високотехнологічна промисловість, розвинена транспортно-логістична інфраструктура, екологічне сільське господарство, оздоровчий, історичний та діловий туризм, що дозволить досягнути високої якості життя та безпечного довкілля» [13].

Детальний аналіз стратегічних програм міжнародного співробітництва областей Західного регіону України на 2018-2020 роки нами проведено у попередніх дослідженнях [14]. Відповідно до аналізу, встановлено, що першочерговим очікуваним результатом впровадження даних програм, є саме створення сприятливих умов для сталого соціально-економічного розвитку територій; створення та підтримка позитивного іміджу регіону як надійного, стабільного та передбачуваного партнера, прогресивної європейської території; розповсюдження інформації про соціально-економічний та культурний потенціал регіону. Це, в свою чергу, виступатиме базою для встановлення нових ділових контактів з потенційними іноземними партнерами [14].

Агентство США з міжнародного розвитку USAID у 2014-2019 роках реалізовує в Україні програму USAID ЛЕВ («Лідерство в економічному врядуванні»), одним із напрямів діяльності якої є проведення семінарів і надання консультацій з питань виходу підприємств малого і середнього бізнесу на зовнішні ринки [15]. Крім Львівської області пілотними регіонами є також Вінницька, Київська, Тернопільська та Херсонська області. Тому для подальших досліджень серед восьми областей нами обрано Львівську, Тернопільську області, а також Івано-Франківську область, яка за результатами приросту промислового виробництва (табл. 1) посіла у 2018 році перше місце і за результатами експорту товарів продемонструвала ріст на 47,7 %.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

У ході проведеного аналізу соціально-економічного розвитку Західного регіону України з точки зору зайнятості населення, приросту виробництва, залучення капітальних і прямих іноземних інвестицій та зростання експорту товарів було встановлено основні тенденції ділової активності восьми областей. Встановлено, що в останні роки Івано-Франківська область показала найвищі обсяги приросту промислової продукції та експорту товарів. Чотири області (Волинська, Закарпатська, Львівська та Чернівецька) продемонстрували приріст за всіма досліджуваними показниками.

На основі проведеного дослідження соціально-економічної ситуації у восьми областях Західного регіону України, можна визначити наступні пріоритети його розвитку: підвищення рівня життя населення; використання переваг запропонованої Урядом децентралізації; покращення екологічної ситуації; розширення зовнішньоекономічних зв'язків; покращення можливостей самофінансування розвитку базових галузей виробництва; впровадження наукових досліджень у виробництво; формування територіально-цілісного макроекономічного господарського комплексу регіону.

Запропоновано перспективно-проблемний підхід визначення пріоритетів розвитку регіону на основі аналізу соціально-економічних показників, в рамках якого виділено спільні риси досліджуваних областей, і, відповідно, проблеми та перспективи, котрі можна подолати / досягнути при реалізації комплексу заходів, що передбачені у стратегіях економічного розвитку окремих областей, в тому числі стратегій реалізації експортного потенціалу та міжнародного співробітництва.

Author details (in Russian)

ПЕРСПЕКТИВНО-ПРОБЛЕМНЫЙ АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ЗАПАДНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ

Ирина Крамар*, Наталия Мариненко**

*Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя
ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина
e-mail: ira_kramar@yahoo.com

к.э.н., доцент кафедры экономики и финансов

**Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя
ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина
e-mail: n_marynenko@ukr.net

д.э.н., профессор, профессор кафедры экономики и финансов

Аннотация. В статье представлен комплексный анализ социально-экономического развития восьми областей Западного региона Украины: Волынской, Закарпатской, Ивано-Франковской, Львовской, Ровенской, Тернопольской, Хмельницкой и Черновицкой. Анализ сделан на основе следующих основных показателей социально-экономического развития региона: среднегодовая численность населения, численность

занятого населення, денежные доходы населения, потребительские цены, промышленное производство, сельское хозяйство, капитальные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, внешняя торговля товарами. Исследована тенденцию изменения среднемесячной заработной платы по областям в 2013-2017 годах. Определены общие черты областей Западного региона Украины по перспективно-проблемной точки зрения на основе социально-экономических показателей. Одной из ключевых проблем региона установлено миграционное движение населения; представлен анализ его статистических данных. На основе проведенного анализа определены основные приоритеты развития Западного региона Украины.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, капитальные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, занятость населения, интернационализация.

Author details (in English)

PERSPECTIVE-PROBLEM ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE

Iryna Kramar*, Nataliia Marynenko**

*Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

56 Ruska str., 46001 Ternopil, Ukraine

e-mail: ira_kramar@yahoo.com

Ph.D., Assoc. Prof., Department of Economics and Finance

**Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

56 Ruska str., 46001 Ternopil, Ukraine

e-mail: n_marynenko@ukr.net

Dr., Prof., Department of Economics and Finance

Abstract. *The article provides a comprehensive analysis of socio-economic development of eight regions in Western Ukraine: Volyn, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Lviv, Rivne, Ternopil, Khmelnytsky and Chernivtsi. The research is based on the following key indicators of the socio-economic development of the region analysis: average annual population, number of employed population, population monetary income, consumer prices, industrial production, agriculture, capital investment, foreign direct investment, foreign trade in goods. Tendency of changes in the average monthly wages by regions in 2013-2017 is investigated. Common features of the regions in Western Ukraine by means of perspective and problem analysis of socio-economic development indicators are determined. One of the key problems in the region is migration of the population; analysis of its statistical data is provided. Based on conducted analysis, the main priorities of the Western region of Ukraine development are defined.*

Keywords: *social and economic development, capital investment, foreign direct investment, employment of the population, internationalization.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Kramar, I. & Marynenko, N. (2019) Perspektivno-problemnyi analiz sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Zakhidnoho rehionu Ukrainy [Perspective-problem analysis of socio-economic development of the western region of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 20, no. 1, pp. 52-62. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

Використана література:

1. Крамар І. Ю., Мариненко Н. Ю. Передумови інтернаціоналізації машинобудівних підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2018. №2 (55). С. 27-40.
2. Casey J. Dawkins. *Regional Development Theory: Conceptual Foundations, Classic Works, and Recent Developments*. DOI: 10.1.1.197.6878 (дата звернення: 15.01.2019).

3. Bradford, N., Wolfe, D. "Governing regional economic development: Innovation challenges and policy learning in Canada". *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 2013. Vol. 6/2, pp. 331-47. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rst006> (дата звернення: 28.01.2019).
4. Возняк Г. В. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа. *Регіональна економіка*. 2015. №3. с.34-43. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_034_VoznyakHV.pdf (дата звернення: 10.02.2019).
5. Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів України : посібник / С. І. Дорогунцов, Л. Г. Чернюк, П. П. Борщевський та ін. – К. : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2002. 364 с.
6. Сторонянська І. З. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку. Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України. 2009. – 392 с.
7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 28.01.2019).
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.02.2019).
9. Аналітичний звіт. Проект ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики. URL: https://www.surdp.eu/uploads/files/analytical_report_main_part_ua.pdf (дата звернення: 10.01.2019).
10. Ренькас Т. І. Перспективи розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва Західних областей України. *East European Science journal*. URL: <https://eesa-journal.com/2017/04/06/perspektivi-rozvitku-mizhregionalnogo-ta-transkordonnogo-spivrobitnictva-zaxidnix-oblastej-ukraini/> (дата звернення: 01.02.2019).
11. Економіка України: Київ і пустота. URL: <https://centre.today/ekonomika-ukrainy-kyiv-i-pustota/> (дата звернення: 22.01.2019).
12. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року. URL: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2_020.pdf
13. Експортний профіль Львівської області (2016-2017 роки). URL: https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/20162017-82651174 (дата звернення: 28.12.2018).
14. Крамар І. Ю., Мариненко Н. Ю., Подвірна Т. В. Стратегічні програми міжнародного співробітництва Західного регіону України на 2018-2020 роки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. №6 (68). С.66-71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-6-10> (дата звернення: 15.01.2019).
15. Програма «Лідерство в економічному врядуванні» 2014-2017. URL: <http://www.lev.org.ua/10> (дата звернення: 03.01.2019).

References

1. Kramar, I. Ju., Marynenko, N. Ju. (2018) Peredumovy internacionalizaciji mashynobudivnykh pidprijemstv [Preconditions for machine-building enterprises internationalization]. *Galician Economic Bulletin*. Vol. 2 (55), pp. 27-40.
2. Casey, J. Dawkins (2003). Regional Development Theory: Conceptual Foundations, Classic Works, and Recent Developments. *Journal of Planning Literature*. Available at: <https://doi.org/10.1177/0885412203254706> (accessed: 15.01.2019).
3. Bradford, N., Wolfe, D. (2013) "Governing regional economic development: Innovation challenges and policy learning in Canada". *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. Vol. 6/2, pp. 331-47. Available at: <https://doi.org/10.1093/cjres/rst006> (accessed: 20.12.2018).

4. Voznjak, Gh. V. (2015) Regionalnyj rozvytok: sutnistj i metodologichna osnova [Regional Development: the Nature and Methodological Basis]. *Regional economics*. Vol. 3. pp. 34-43. Available at: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_034_VoznyakhV.pdf (accessed: 10.02.2019) (in Ukrainian).
5. Dorohuntsov, S. I., Chernyuk, L. H., Borshchevs'kyj, P. P. (2002). Sotsial'no-ekonomichni systemy produktyvnykh syl rehioniv Ukrayiny [Socio-economic system of the productive forces of Regions Ukraine] (Manual). Kyiv: Kyiv National Vadym Hetman Economic University (in Ukrainian).
6. Storonyanska, I. Z. (2009). Mizhrehional'ni intehtratsiyni protsesy v Ukrayini: tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku [Cross-regional integration processes in Ukraine: trends and prospects]. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine (in Ukrainian).
7. Oficijnyj sajt Ministerstva ekonomichnogo rozvytku ta torghivli. Available at: <http://www.me.gov.ua> (accessed: 10.01.2019).
8. Oficijnyj sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 10.01.2019).
9. Analychnyj zvit. Proekt JeS «Pidtrymka polityky rehionaljnogo rozvytku v Ukraini» [Support of the policy for regional development in Ukraine]. Regionalnyj rozvytok ta derzhavna rehionaljna polityka v Ukraini: stan i perspektyvy zmin u konteksti ghlobalnykh vyklykiv ta jevropejskykh standartiv polityky. Available at: https://www.surdp.eu/uploads/files/analytical_report_main_part_ua.pdf (accessed: 10.01.2019).
10. Renjkas, T. I. (2017) Perspektivy rozvytku mizhrehionaljnogo ta transkordonnogo spivrobotnytstva Zakhidnykh oblastej Ukrainy [Perspectives for interregional and cross-border cooperation development of the Western regions of Ukraine]. *East European Science journal*. Available at: <https://eesa-journal.com/2017/04/06/perspektivi-rozvitku-mizhregionalnogo-ta-transkordonnogo-spivrobotnytstva-zaxidnix-oblastej-ukrajini/> (accessed: 01.02.2019).
11. Ekonomika Ukrainy: Kyjiv i pustota. Available at: <https://centre.today/ekonomika-ukrainy-kyjiv-i-pustota/> (accessed: 22.01.2019).
12. Stratehija rozvytku Ljvivs'koji oblasti na period do 2020 roku [Strategy for lviv region development till 2020] Available at: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2_020.pdf
13. Eksportnyj profilj Ljvivs'koji oblasti (2016-2017 roky) [Export profile of Lviv region]. Available at: https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/20162017-82651174 (accessed: 28.12.2018).
14. Kramar, I. Ju., Marynenko, N. Ju., Podvirna, T. V. (2018) Stratehichni prohramy mizhnarodnogo spivrobotnytstva Zakhidnogo rehionu Ukrainy na 2018-2020 roky [Strategic programs of international cooperation of the Western region of Ukraine for 2018-2020] *Problemy systemnogo pidkhodu v ekonomici*. Vol. 6 (68). PP.66-71. Available at: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-6-10> (accessed: 15.01.2019).
15. Prohrama «Liderstvo v ekonomichnomu vrjaduvanni» 2014-2017. URL: <http://www.lev.org.ua/10> (accessed: 03.01.2019).

© 2019 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

